

FITRATNING DRAMALARI: MILLIY UYG‘ONISH VA TARIXIY REALLIKLAR

Farg‘ona davlat universiteti

1- bosqich magistranti

Gulnozaxon Raxmonova

Annotatsiya: Ushbu maqola Abdurauf Fitrat ijodining o‘rganilishi va tahliliga bag‘ishlangan. Unda Fitratning boy adabiy merosi, jadidchilik harakatidagi hissi, dramaturgiya va nasriy asarlarining mavzusi hamda uslubiy xususiyatlari ko‘rib chiqilgan. Mustaqillik yillarida Fitrat ijodi bo‘yicha amalga oshirilgan ilmiy tadqiqotlar va ularning o‘zbek adabiyoti taraqqiyotiga ta’siri tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: Abdurauf Fitrat, o‘zbek adabiyoti, jadidchilik, dramaturgiya, ma’rifatchilik.

Kirish. Fitrat – XX asr o‘zbek adabiyoti va madaniyatining eng yorqin vakillaridan biri bo‘lib, uning ijodi milliy uyg‘onish harakati bilan chambarchas bog‘liqdir. U o‘z asarlari orqali xalqni ma’rifatli, taraqqiyparvar va erkinlikka intiluvchi jamiyat qurishga chorladi. Fitratning dramaturgiyasidagi asarlar, xususan, "Hind ixtilotchilari" va "Abulfayzxon" kabi dramalari, nafaqat o‘z davrida, balki bugungi kunda ham muhim tarixiy va madaniy ahamiyatga ega.

Ushbu ishda Fitratning dramalari janri, mazmuni va g‘oyaviy xususiyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, uning dramaturgik asarlari orqali milliy uyg‘onish va madaniy islohotlar g‘oyasi yoritiladi.

Fitrat Dramalari: Janr Xususiyatlari

Fitratning dramatik ijodi XX asr o‘zbek adabiyotida tarixiy va ijtimoiy masalalarni yoritish bilan ajralib turadi. Uning dramalari orqali xalq o‘zining milliy o‘tmishi va istiqboli haqida chuqur o‘ylashga chorlanadi.

"Hind ixtilotchilari" dramasi. Ushbu drama milliy uyg‘onish va erkinlik mavzusini yoritadi. Asarda Hindiston xalqining mustamlakachilikka qarshi kurashi

tasvirlangan. Hind qahramonlari orqali Fitrat xalqni ozodlik uchun kurashga chorlashni maqsad qilgan. Dramaning asosiy qahramonlari jasorat, vatanparvarlik va o'zaro birdamlik timsolidir. Asar voqealari orqali Fitrat faqat bir xalq emas, balki butun mustamlaka ostidagi millatlar ozodlik uchun kurashishi kerakligini ta'kidlaydi.

Dramaning janr xususiyatlariga to'xtaladigan bo'lsak, unda qahramonlar xarakteri orqali o'sha davrning siyosiy va ijtimoiy holati yoritiladi. Dialoglar xalqchil va ta'sirchan bo'lib, Fitrat o'quvchiga milliy uyg'onishning dolzarbligini his ettiradi.

"Abulfayzxon" dramasida esa Fitrat o'zbek xalqining tarixiy qismatini yoritgan. Asarda o'z davrining siyosiy va ijtimoiy muammolari, shuningdek, tarixiy shaxslarning roli aks ettirilgan. Abulfayzxon obrazi orqali muallif xalq boshqaruvida adolat va taraqqiyot zarurligini ko'rsatadi. Shuningdek, tarixiy voqealar orqali milliy qiyofa va meros masalalari yoritiladi.

Mazkur drama tarixiy asar bo'lib, unda Fitrat o'z davriga oid tanqidiy fikrlarni ilgari suradi. Asar zamirida xalqni birdamlikka, ilm-ma'rifat va madaniy yuksalishga chorlash g'oyasi yotadi.

Asarlarning G'oyaviy Mazmuni: Fitratning dramalaridagi asosiy mavzular – milliy uyg'onish, ma'rifatparvarlik, erkinlik va adolat. U har bir asarida xalqni o'z taqdirini o'zi hal qilishga, ijtimoiy ongini oshirishga undaydi. Quyida uning dramalaridagi asosiy g'oyalarga to'xtalamiz:

1. Milliy uyg'onish va madaniy islohotlar

- Fitrat asarlarida xalqni ilm-ma'rifatga chorlaydi. U ijtimoiy hayotdagi qoloqlikni tanqid qilgan holda, madaniy va ma'naviy yuksalishni targ'ib qiladi.

2. Erkinlik va mustaqillik

- "Hind ixtilotchilari" dramasida millatning mustaqillikka bo'lgan intilishi tasvirlanadi. Fitrat asarlaridagi erkinlik g'oyasi xalqni qo'zg'alish va o'z qadr-qimmatini tiklashga chorlaydi.

3. Adolatli jamiyat qurish

- "Abulfayzxon" dramasida tarixiy shaxslar obrazida adolat va taraqqiyotning ahamiyati ko'rsatilib, xalqqa boshqaruvdagi to'g'ri yo'l ko'rsatiladi.

Fitratning dramalari o'z davrida nafaqat adabiy, balki siyosiy-ma'rifiy ahamiyatga ega bo'lgan. Uning asarlari jadidchilik harakati va milliy uyg'onishning muhim qismi sifatida qaraladi. Fitrat dramatik asarlari orqali xalqni mustamlakachilik zanjirlaridan ozod qilishni maqsad qilgan. Shuningdek, uning ijodi orqali milliy o'tmishni anglash va kelajakka nisbatan mas'uliyat hissi shakllangan. Fitrat o'z asarlarida tarixiy voqealar va milliy qadriyatlarni uyg'unlashtirib, yangi zamonaviy o'zbek adabiyotiga poydevor yaratgan.

Xulosa. Fitratning dramaturgiyasi milliy uyg'onish davrining muhim qismi bo'lib, uning asarlarida xalqning tarixiy qismati va kelajagi haqida chuqur fikrlar aks etgan. Uning dramalari o'z davridagi ijtimoiy va siyosiy masalalarni yoritish orqali xalqni uyg'otishga xizmat qilgan. Bugungi kunda Fitratning asarlari o'zbek adabiyoti va madaniy merosining ajralmas qismi sifatida o'rganilmoqda. Ularning mazmuni va g'oyalari hali ham dolzarbligini yo'qotmagan bo'lib, yangi avlodlar uchun ma'rifat va ilhom manbai bo'lib xizmat qilmoqda.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Fitrat A. "Tanlangan Asarlar". Toshkent: Fan, 2006.
2. O'zbek Adabiyoti Tarixi. 3-tom. Toshkent: O'zbekiston, 2010.
3. Karimov A. "Fitratning Dramaturgik Asarlari". Toshkent: Ma'naviyat, 2015.
4. Internet manbalari: www.ziyouz.uz va boshqa ishonchli manbalar.